

KARL ERIK OLSSON:

Den politiska skogen

En artikel om Centerns Ungdomsförbund blir den andra i Svensk Tidskrifts serie om riksdagspartiernas politiska ungdomsförbund. Författaren är fd förbundsordförande och numera riksdagsman. Han ger bakgrund till förbundets ställning i partiet, och han framhåller som en av dess insatser att det var ungdomarna som satte sig emot sammanslagningen med folkpartiet, när en sådan var aktuell för ett antal år sedan. Andra ungdomsförbundets förslag som det om lokalsamhället har kommit för att stanna. Att miljöfrågor ligger naturligt till för CUF är lätt att förstå. Författaren understryker till sist särskilt att centern har en folkrörelsekaraktär, där ett ungdomsförbund spelar en naturlig roll.

Inte sällan säger jag att människan är en del av naturen. Mycket av vårt liv fungerar, eller borde fungera, som naturen.

Politikerns liv är som trädets liv i skogen. Det finns små träd och stora träd. Det skall finnas lagom många av olika åldrar och av olika trädslag. Man får inte kalhugga den politiska skogen. Stora föryngringsytor är känsliga. En successiv föryngring är säkrast. Man får inte spruta bort trädslag som för ögonblicket förefaller olämpliga. Det rubbar balansen. Balansen skall upprätthållas på ett naturligt sätt. I en naturlig, vänskaplig tävlan. En del små träd blir stora. Inte alla. Men alla stora träd har varit små! Fast det är så länge sen att de stora träden glömt det.

Alla folkrörelser är inte partipolitiska. Alla partier är inte heller folkrörelsepartier. Men folkrörelsepartiet har lättast att fungera naturligt. Inte minst det som har sina rötter i bonderörelsen. Med kontakt med naturen.

I en folkrörelse föds nya idéer. Starka idéer. Sammanhållningen är viktigare än idéegoismen. Därför lanseras nya idéer försiktigt. Den som är oförsiktig får en stor debatt mot sig. Men rörelsen skiljer ur det bästa, och utnyttjar det.

På ett århundrade har böndernas andel av befolkningen minskat från en avgörande majoritet till en liten minoritet. Om inte Bondeförbundet – och dess idéer – skulle förtvina och försvinna, var det nödvändigt att förändra partiet. Det blev ett centerparti. Ungdomsförbundet, Svenska landsbygdens Ungdomsförbund, hade redan tidigare inte varit så hårt avgränsat som partiet. Men när det gällde utanverket, namnbytet, som na-

turligtvis var angelägnast för partiet, då kom ungdomsförbundet efter.

Bonderörelsens och arbetarrörelsens partier regerade ihop på 50-talet. Vi utträttade en hel del, men fick stå till svars för socialdemokraternas misstag. Det var en hård påfrestning för Bondeförbundet, samtidigt som bondenämnderna blev mindre. Koalitionen sprack – innan kraften helt gått ur det blivande centerpartiet. Vad var ett centerparti? Ja, det var inte socialistiskt. Var det konservativt? I kulturfrågor kanske. Var det liberalt? Vad är det förresten? Centerpartiet var nog socialliberalt. För mänsklighet och frihet, vem vill inte vara det?

Utan att vid detta tillfälle vara medvetna om det vårdade nyvordna och tveksamma centerpartister nu en planta som satts redan i bondeförbundets barndom. Den skulle bli ett träd av särskilt slag. Ett alternativ vid sidan av de gamla stora. Socialismen och liberalismen.

Nya frågor

60-talet kom med nya problem och nya frågor för det "nya" partiet. Vem skulle först märka urbaniseringens belastning på naturen om inte de som hade sina rötter i naturen. Som ännu visste hur naturen fungerade. Därför var det inte underligt att centerpartiet som första parti på allvar tog itu med miljöfrågorna och först blev varse att den moderna industristaten hade en påverkan på naturen som så småningom skulle bli ödesdigra.

Kanske upplevde de människor som ändå var kvar på landsbygden industrialiserings-

processen lite "utifrån". Kanske var det också därför som dessa människor snabbt kände samhörighet med människor i andra delar av världen som inte ännu kommit lika "långt" i utvecklingen. Centerns Ungdomsförbund började på tidigt 60-tal att engagera sig i U-landsdebatten. Man gjorde det så intensivt att man till och med startade ett eget biståndsprojekt i Etiopien.

Detta projekt avvek från de som samhället vid den tiden engagerade sig i. Det började mer från grunden. Man försökte hjälpa människorna i detta fattiga land att få en liten utbildning, så att de skulle kunna börja den långa vandringen mot en högre standard. Början låg i att förbättra tekniken i det egna jordbrukssamhället. Med stor entusiasm samlade Centerns Ungdomsförbund in pengar till detta projekt.

Måhända var den stora effekten av detta arbete inte att några fattiga människor i Etiopien fick hjälp. Måhända låg betydelsen i att centerpartiet i och med detta kom utanför den egna gårdsgården med sina tankar och åtgärder, något som var viktigt när ett klassparti skulle omvandlas till ett idéparti. En tro på att våra idéer kunde ha betydelse för världen och inte bara för den egna gruppen började göra sig gällande.

Samtidigt fortgick industrialiseringen, och därmed centraliseringen. Det gällde att flytta över så stor del som möjligt av arbetskraften från det improduktiva jordbruket till den produktiva industrin i gamla Sverige. Aftonbladet hade feta rubriker om den "glädjande befolkningsomflyttningen". Centern reagerade. Det kunde inte vara rätt att människor skulle tvingas att flytta för att få

jobb. Det innebar en kapitalets makt över människan som centern aldrig accepterat.

Centern började tala om lokaliseringpolitik. De egna grupperna slöt upp men begäbbades av så gott som alla andra partier.

Mittendebatten

Bondeförbundet hade, liksom de flesta bondepartier, vissa inslag av konservatism. Bondekonservatismen var dock mest utmärkande inom det kulturella området. Å andra sidan kämpade man för en folkgrupp som hade dåliga sociala villkor. Man var socialradikal. Att kräva sociala reformer utan socialism är inget som folkpartiet under Per Ahlmark kommit på.

Efter koalitionstiden och namnbytet till Centerpartiet märktes en strävan till en något annorlunda partistruktur i svensk politik. Ett mer markerat mittfält mellan socialister och konservativa skapades. Med de nya väljargrupper som centern drog till sig, småföretagare, hantverkare och lägre tjänstemän var det naturligt att man ofta låg parallellt med folkpartiet i praktisk politik. De stora skillnaderna i ideologisk bakgrund diskuterades knappast.

Ungdomsförbundet, CUF, som upplevde ett stort behov av frigörelse från den gamla bondekonservatismen, var pådrivande då det gällde att skapa denna mittenpolitik. CUF drev även frågan om sammanslagning av partierna.

Samarbetet med liberaler och den egna idédebatten ledde inte endast till att man fann områden för samarbete. Det ledde även till att de stora ideologiska skillnaderna

framstod klarare. Därför var det också naturligt för CUF, att när frågan om sammanslagning av de båda partierna på allvar aktualiserades 1973, då var det till stor del CUF som satte stopp för detta.

Man skulle inte bryta av den unga centerkvisten och ympa på den på det gamla, skamfilade liberala trädet. Centerkvisten skulle få växa till ett eget träd på sina egna rötter.

CUF-glimtar

Den här artikeln handlar egentligen om ungdomsförbundets roll i centerpartiet. Men det är omöjligt att beskriva denna roll utan att teckna bakgrunden. Även i bakgrunden har ungdomsförbundet spelat en betydande roll, vilket jag försökt klargöra. Jag vill här ytterligare ta upp några exempel på politiska frågor där CUF påverkat partiet under den tid jag bäst känner till, slutet på 60-talet och början på 70-talet.

Världsmarknadspriserna på livsmedel låg under 60-talet mycket lägre än de svenska produktionspriserna. Överhuvud hade VM-priset väldigt lite med produktionspris att göra då det formades av förhållandevis små överskott från olika länder. När svenska jordbrukare behövde en inkomstförstärkning – prishöjning – då betraktades det som en subvention. Trots att svenskt jordbruk tillhörde världens mest produktiva.

De svenska konsumenterna ville dock inte betala livsmedel till det pris de betingade vid produktion i det egna kostnadsläget. För låginkomsttagare och barnfamiljer utgjorde

livsmedelskostnaden en tung post i familjens budget. En prishöjning på livsmedel innebar därför, med dåvarande system, att man tog från en låginkomstgrupp för att ge till en annan. Vad var då naturligare än att tänka sig att man sänker prisnivån för konsumenten och höjer den för producenten. Detta kunde ske genom att gå in för en sk mellanprislinje, där jordbrukarna får betalt för sitt arbete men konsumenterna subventioneras via statsbudgeten. Då CUF först förde detta system på tal, mötte det motstånd överallt, nu är det etablerad politik sedan många år och accepterat överallt.

50- och 60-talen häde inneburit stor omflyttning av människor. Många län var på väg att avfolkas. Befolkningen måste anpassas till industrins lönsamhet. Det föreföll inte möjligt att göra mycket åt detta. Före valet 1968 diskuterade CUF länsvisa målsättningar för befolkningen. Kritikerna sade, att det inte går att sätta upp mål för befolkningen. Den är ju beroende av näringslivet etc. Centern kom med sin första riksplan 1972. Idag är det naturligt att tala om planeringstal och målsättningar för befolkningens storlek i län och kommuner.

I det stora programarbete som började i ungdomsförbundet 1971 och som resulterade i ett nytt handlingsprogram 1973 lanserades ett nytt sätt att se på människan och samhället. Man utgick ifrån att människan är mångsidig och har många olika behov som skall tillfredsställas. Samhället måste planeras därefter. Mindre enheter där människans olika funktioner som arbete, boende, fritid, service, vård och utbildning kan integreras är nödvändiga om vi skall kunna fun-

gera socialt. Som motsats till det centraliserade och nästan till sönderfall uppsplittrade samhället försökte CUF förklara hur ett "lokalsamhälle" skulle se ut.

En delvis ganska osaklig debatt följde. Lokalsamhällesidén omnämndes i tidningar och debatter som "tossigheter" och "tillbaks till Fattigsverige". Centerpartiet kanske vid det tillfället saknade det mod och den frimodighet som behövdes för att ta upp begreppet och föra ut det som sin idé. Kanske berodde detta på att ungdomsförbundet drev frågan hårt och fick stora mothugg i debatten. Men – dagens centerpolitik, för att inte säga regeringspolitiken i samhällsplaneringsfrågor, innehåller stora delar av de tankegångar som är grundläggande i lokalsamhällesidén. Läger vi nu till det behov av hushållning, som väl allt flera inser är nödvändigt, så kommer dessa idéer att visa sig ännu mer berättigade.

Centerideologins framväxt

Det finns alltså en hel kedja av händelser som utgör en tillväxt på centerns idéträd. Med rötterna i bonderörelsen och jordbrukspolitiken, över miljöpolitik och lokaliseringspolitik har vi kommit fram till att kräva ett hushållande samhälle i ekologisk balans där vi prioriterar hög livskvalitet och social välfärd framför ekonomisk tillväxt och ensidig teknisk standard. Energi- och däri kärnkraftsdebatten illustrerar väl centerns inställning i dessa frågor.

För att kunna utveckla idéer som har kontakt såväl bakåt som framåt är folkrörelsen absolut nödvändig. I folkrörelsen spelar

Den nya orkströrelsen

ungdomsrörelsen en stor roll. I den interna debatten mellan yngre och äldre gror de ideologiska fröna. Många små plantor, som inte är så starka, gallras bort. Ogräset rensas bort. Ibland kan det vara svårt att skilja mellan de starka och svaga, mellan gräs och ogräs. Kampen är stundom hård, tom

ojämn. Ibland tar man väl av misstag bort en bra planta. Men det går knappast att finna en bättre plantskola för de politiska idéerna än folkrörelsen, där ungdomsförbundet ständigt och ihärdigt tillhandahåller de frön som behövs för sådden.